

Usein kysyttyä yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvan muutosehdotuksesta

Mistä on kysymys?

Pääministeri Juha Sipilän hallitus esittää muutoksia, joilla parannettaisiin yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvaa. Työttömyysturvan muutokset koskisivat sellaista yrittäjän perheenjäsentä, jolla ei ole omistusta eikä määräysvaltaa yrityksessä, mutta hän kuitenkin työskentelee perheyriyksessä.

Nykyään henkilö, joka työskentelee perheen yrityksessä, voidaan katsoa yrittäjäksi. Näin voi olla, vaikka hän ei omista yrityksestä mitään eikä käytä siinä määräysvaltaa. Tämä johtaa siihen, että henkilön työttömyysturvaoikeus poikkeaa palkansaajasta. Esityksessä ehdotetaan, että tällainen henkilö olisi jatkossa palkansaaja, kun häneen sovelletaan työttömyysturvalakia.

Esitys liittyy hallituksen vuosien 2019—2022 julkisen talouden suunnitelmaan, jossa hallituksen tavoitteena on mm. parantaa yrittäjien ansioperusteista työttömyysturvaoikeutta.

Miksi muutos tehdään?

Uudistuksella halutaan parantaa yrittäjäksi katsottavien perheenjäsenten tilannetta työttömyysturvajärjestelmässä. Taustalla on tarve vähentää koettuja, perheen yrityksessä työskentelyyn liitettyjä taloudellisia riskejä. Osa riskeistä koetaan suurempina kuin mihin laki tosiasiallisesti nykyisin johtaa.

Vallalla on esimerkiksi väärä käsitys siitä, että koko yritystoiminta tulee aina lopetettua, jotta yrityksessä työskennellyt perheenjäsen saisi oikeuden työttömyysturvaan. Tämä käsitys ei pidä paikkaansa nykyisenkään lainsäädännön mukaan. Virheellinen käsitys voi johtaa esimerkiksi siihen, että perheenjäseniä ei palkata yritykseen tai perheenjäsen ei halua työllistyä perheen yrityksessä. Uudistuksella halutaan sekä selkeyttää että uudistaa yrityksessä työskentelevän ei omistavan perheenjäsenen oikeutta ansiopäivärahaan ja vähentää näin työllistymiseen ja työttömäksi jäämiseen liittyviä taloudellisia riskejä.

Mihin muutos käytännössä vaikuttaisi?

Jatkossa puolison yrityksessä tai perheyriyksessä työskentelevä henkilö, jolla ei ole yrityksessä omistusta eikä määräysvaltaa, olisi työttömyysturvajärjestelmässä palkansaaja. Hänen tulisi liittyä palkansaajia vakuuttamaan työttömyyskassaan ja mahdollinen jäsenyys yrittäjäkassassa olisi siirrettävä palkansaajan työttömyyskassaan, jos henkilö haluaa kerryttää oikeutta ansioperusteiseen työttömyyspäivärahaan.

Työttömyysvakuutusmaksu määräytyisi palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun mukaan, kun nykyisin palkasta peritään pienempi, niin kutsuttu osaomistajamaksu. Työn päättyessä henkilöä kohdeltaisiin kutein muitakin palkansaajia eli ei omistavalle perheenjäsenelle syntyisi oikeus saada työttömyysturvaa palkansaajaa koskevien työvoimapolitiittisten edellytysten perusteella. Häntä koskisi mm. korvaukseton määräaika, jos hän itse eroaa työstä ilman pätevää syytä. Toisaalta oikeus työttömyysetuuteen syntyisi määräaikaisen työsuhteen päättymisen perusteella.

Millä ehdoilla yrittäjän ei omistava perheenjäsen saisi työttömyysturvaa?

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyyspäivärahaoikeuden niin kutsuttu työssäoloehto olisi yrittäjän ei omistavaksi perheenjäseneksi määritellyn henkilön kohdalla 52 kalenteriviikkoa. Työssäoloehdon tulisi kertyä aikana, jolloin henkilöllä ei ole ollut omistusta tai määräysvaltaa kyseisessä yrityksessä. Ehdotettua työssäoloehto ja muita palkansaajia koskevaa, 26 kalenteriviikon mittaista työssäoloehto ei voisi yhdistää.

Ehdotetaanko esityksessä muutoksia sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka omistavat osuuden perheen yrityksestä?

Esitysluonnoksessa ei ehdoteta muutoksia työttömyysturva-oikeuden syntymiseen sellaisille henkilöille, jotka omistavat pienenkin osuuden perheen yrityksestä taikka joilla on kyseisessä yrityksessä määräysvaltaa. Siinä ei myöskään ehdoteta muutoksia nyt voimassa oleviin palkansaajia koskeviin työttömyysturvan ehtoihin, esimerkiksi työssäoloehtoon.

Milloin henkilö määritellään nykyisin yrittäjäksi?

Henkilö määritellään yrittäjäksi, kun hän

- on yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain soveltamisalan piirissä (velvollisuus eläkevakuutuksen ottamiseen), tai
- työskentelee johtavassa asemassa osakeyhtiössä, jossa hänellä on vähintään 15 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai hänellä on muutoin vastaava määräämisvalta, tai
- työskentelee johtavassa asemassa osakeyhtiössä, jossa hänen perheenjäsenellä tai hänellä yhdessä perheenjäsenen kanssa on vähintään 30 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai hänellä on muutoin vastaava määräämisvalta, tai
- työskentelee osakeyhtiössä, jossa hänellä tai hänen perheenjäsenellään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään puolet osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai hänellä on muutoin vastaava määräämisvalta, tai
- työskentelee muussa yrityksessä tai yhteisössä, jossa hänellä tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa katsotaan olevan edellä kuvattua vastaava määräysvalta.

Miten yrittäjämääritelmä muuttuisi?

Esityksen mukaan yrittäjäksi katsominen edellyttäisi jatkossa aina henkilökohtaista omistusosuutta, osuutta äänimäärästä tai muutoin henkilökohtaista määräysvaltaa. Jos oma ja perheenjäsenten yhteenlaskettu omistusosuus, osuus äänimäärästä tai muutoin määräytyvästä määräysvallasta täyttäisi edellä kuvatut rajat, henkilö olisi yrittäjä.

Kuka on perheenjäsen?

Perheenjäseneksi katsotaan yrityksessä työskentelevän henkilön puoliso ja henkilö, joka on yrityksessä työskentelevälle henkilölle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu henkilön kanssa samassa taloudessa.